

CRISTINA BARNA, ANCUȚA VAMEȘU (coord.),
Incluziune financiară prin economia socială, București,
Editura Wolters Kluwer, 2015, 159 pag.

Lucrarea „*Incluziune financiară prin economia socială*” a fost elaborat în cadrul proiectului co-finanțat prin Fondul Social European „ICAR Incluziune prin Micro-Credit și Ajutor Reciproc – strategie sustenabilă a economiei sociale pentru ocupare și creare de întreprinderi sociale” implementat în anul 2015 de către Uniunea Națională a Caselor de Ajutor Reciproc ale Salariaților din România (UNCARS) în parteneriat cu Institutul de Economie Socială (IES), program al Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile (FDSC). Implicarea uniunilor județene din structura UNCARS¹ în realizarea propriu-zisă a activităților este salutară și reprezintă unul dintre punctele forte ale acestui proiect implementat din fonduri destinate promovării economiei sociale pentru și cu entități de economie socială din România. Lansarea liniei de finanțare dedicată economiei sociale în lipsa unei definiții clare a domeniului a atras după sine neimplicarea entităților de economie socială din România cu tradiție atât în desfășurarea continuă a activităților specifice pe meleagurile noastre încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea cât și în implicarea în organizarea structurilor europene de reprezentare la nivel european a intereselor entităților de economie socială (Stănescu și alții, 2010: 33–35; Stănescu și alții 2013: 24–25). Se cuvine menționat faptul că Uniunea Națională a Cooperăției Meșteșugărești UCECOM este membru fondator al Alianței Cooperatiste Internaționale înființată în 1895.

Coordonatorii sunt: conferențiar universitar doctor Cristina Barna și Ancuța Vameșu (IES) cu o bogată experiență în implementarea proiectelor de economie socială și în activitatea de *lobby* pentru susținerea demersurilor legislative vizavi de adoptarea legii economiei sociale. Din colectivul de autori mai fac parte: Irina Sînziana Opincaru (FDSC), Paul A. Jones (Facultatea de Educație, Sănătate și Comunitate, Universitatea *John Moores*, Liverpool, Regatul Unit al Marii Britanii) și Stelian Minoiu (UNCARS).

Lucrarea reprezintă un manual privind incluziunea financiară și rolul entităților de economie socială în promovarea acesteia. Conținutul este structurat în trei părți dezvoltate în șapte capitole:

¹ Uniunea Județeană a Caselor de Ajutor Reciproc Argeș, Uniunea Teritorială Județeană a Caselor de Ajutor Reciproc Buzău, Uniunea Județeană a Caselor de Ajutor Reciproc Dâmbovița, Uniunea Teritorială a Caselor de Ajutor Reciproc Hunedoara, Uniunea Județeană a Caselor de Ajutor Reciproc ale Salariaților Mureș, Uniunea Județeană a Caselor de Ajutor Reciproc ale Salariaților Dolj, Uniunea Teritorială Județeană a Caselor de Ajutor Reciproc ale Salariaților Brăila, Uniunea Județeană a Caselor de Ajutor Reciproc Vâlcea, Casa de Ajutor Reciproc Arpechim I.F.N., Casa de Ajutor Reciproc Silvapam I.F.N, Casa de Ajutor Reciproc Tractorul Brașov I.F.N., Casa de Ajutor Reciproc Învățământ Brăila, Casa de Ajutor Reciproc Municipiul București, Casa de Ajutor Reciproc Solidaritatea Brăila, Casa de Ajutor Reciproc Învățământ Târgoviște, Casa de Ajutor Reciproc Județean Târgoviște, Casa de Ajutor Reciproc Aparom Buzău I.F.N., Casa de Ajutor Reciproc Unirea Deva I.F.N., Casa de Ajutor Reciproc Zarand I.F.N., Casa de Ajutor Reciproc Hațeg I.F.N., Casa de Ajutor Reciproc Decebal I.F.N. Deva, Casa de Ajutor Reciproc Sanitar Râmnicu Vâlcea I.F.N., Casa de Ajutor Reciproc IFN C.F.R. Râmnicu Vâlcea, Casa de Ajutor Reciproc I.F.N Municipal Râmnicu Vâlcea, Asociația Casa de Ajutor Reciproc Învățământ Fălticeni I.F.N., Casa de Ajutor Reciproc Solidaritatea IFN Buhuși.

primele două sunt o introducere în problematica economiei sociale ca domeniu general în care se încadrează studiul („*Ce este întreprinderea socială?*” și „*Economia socială și actorii săi*”). Următoarele trei capitole introduc conceptul de incluziune financiară („*Incluziunea financiară și rolul organizațiilor de economie socială*” și „*Accesul la servicii financiare în rândul celor interesați de serviciile caselor de ajutor reciproc din România*”). Ultimele două capitole sunt dedicate prezentării experiențelor de incluziune financiară din țară și străinătate („*Bune practici ale Caselor de Ajutor Reciproc din România*” și „*Bune practici ale uniunilor de credit și ale organizațiilor de microfinanțare din Marea Britanie*”).

Primele două capitole familiarizează cititorii cu conceptele de întreprindere socială, economie socială și actorii săi. Textul este scris într-un ritm clar și alert, destinat în special practicanților din domeniu. Este salutabilă introducerea conceptului de grupuri de afaceri de economie socială. Surprinde, totuși, faptul că nu este trecută în revistă literatura de specialitate publicată în România pe domeniul economiei sociale în special privind clasificarea entităților de economie socială (Stănescu și alții, 2010: 38–45) sau definiția domeniului economiei sociale preluată în legea privind economia socială. „Economia Socială este tipul de economie care îmbină în mod eficient responsabilitatea individuală cu cea colectivă în vederea producerii de bunuri și/sau furnizării de servicii, care urmărește dezvoltarea economică și socială a unei comunități și al cărei scop principal este beneficiul social. ES are la bază o inițiativă privată, voluntară și solidară, cu un grad ridicat de autonomie și responsabilitate, presupune un risc economic și o distribuție limitată a profitului” (Stănescu și alții, 2012: 13). Recomandăm, totodată, pentru studiile viitoare, departajarea conceptuală între entitățile de economie socială și actorii economiei sociale. Ultima duce mai degrabă cu gândul la actorii instituționali de la nivel central și local² precum și structurile de reprezentare active de la nivel național³ (Stănescu și alții, 2010: 36–38).

Conform celui de al treilea capitol („*Excluziunea financiară și dimensiunea ei*”), excluziunea financiară („persoane nebankabile” sau „parțial bankabile”) implică lipsa unui cont bancar, a economiilor, a activelor, a accesului la educație financiară, a asigurărilor sau a unui credit accesibil. Este inclusă și o analiză statistică a excluziunii financiare în România realizată pe baza indicatorilor: accesul la servicii financiare, ponderea persoanelor care apelează la împrumuturi inclusiv pentru cheltuielile de sănătate și educație sau din surse informale (cămătari și case de amanet), ponderea persoanelor cu datorii la plata facturilor curente și rata riscului de sărăcie.

Al patrulea capitol („*Incluziunea financiară și rolul organizațiilor de economie socială*”), militează pentru un sistem financiar incluziv, prin sprijinul entităților de economie socială. Comisia Europeană (*Microfinance Center*) consideră incluziunea financiară drept capacitatea sistemului financiar de a oferi produse și servicii adecvate tuturor persoanelor fizice care doresc să le utilizeze. Este analizat, comparativ, indicele de incluziune financiară și stringența acestei problematice în România, poziționată pe ultimul loc între statele membre din punct de vedere al incluziunii financiare. Formele de ajutor reciproc financiar de tipul caselor de ajutor reciproc și al cooperativele de credit au apărut și s-au dezvoltat ca răspuns la realitățile pieței, la nevoile sociale și economice nesatisfăcute. Acestea sunt, adesea, singurii furnizori pentru persoanele excluse financiar. Sunt prezentate casele de ajutor reciproc ale salariaților pentru a înțelege modelul de operare și avantajele de a deveni membru.

Al cincilea capitol al cărții („*Accesul la servicii financiare în rândul celor interesați de serviciile caselor de ajutor reciproc din România*”) prezintă rezultatele unui studiu realizat în cadrul proiectului co-finanțat prin Fondul Social European. Unul dintre elementele inovatoare în procesul de

² Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice; Ministerul Economiei, Comerțului și Relațiilor cu Mediul de Afaceri, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Ministerul Justiției, Banca Națională a României șamd.

³ Banca Centrală Cooperatistă CREDITCOOP, Uniunea Națională a Cooperăției Meșteșugărești UCECOM, CENTROCOOP Uniunea Națională a Cooperativelelor de Consum, Uniunea Națională a Caselor de Ajutor Reciproc ale Salariaților din România (UNCARS), Federația Caselor de Ajutor Reciproc (FEDCAR), Federația „Omenia” a Caselor de Ajutor Reciproc ale Pensionarilor, Fundația pentru Dezvoltarea Asociațiilor de Ajutor Mutual (FDAAM).

elaborare al chestionarului a fost preluarea unor întrebări din ancheta *Global Findex* a Băncii Mondiale. În scopul identificării nevoilor potențialilor membri CAR, inclusiv a celor din rândul grupurilor defavorizate, personalul CAR-urilor din proiect a contribuit la aplicarea chestionarelor în perioada iulie–august 2015 în cele 26 de localități în care s-au înființat CAR-uri sau puncte de lucru ale celor deja înființate. Rezultatele au oglindit situația financiară a respondenților, obiceiurile de economisire și de împrumut.

Ultimele două capitole („*Bune practici ale Caselor de Ajutor Reciproc din România*” și „*Bune practici ale uniunilor de credit și ale organizațiilor de microfinanțare din Marea Britanie*”) prezintă succint exemple de succes ale instituțiilor financiar-bancare din economia socială, case de ajutor reciproc ale salariaților și pensionarilor și bănci cooperatiste din România. Printre acestea menționăm: CAR Solidaritatea Brăila, CAR Tractorul Brașov IFN, CAR Învățământ Târgoviște IFN, Asociația CARP Omenia București, Banca cooperatistă Jiul, Târgul Jiu, precum și uniuni de credit și organizații de microfinanțare din Regatul Unit al Marii Britanii: *Scotcash*, Uniunea de Credit din Manchester, Uniunea de Credit a regiunii Lodge Lane (Liverpool), Uniunea de Credit No1 *CopperPot* Ltd, și Co-operative and Community Finance. Activitățile (consiliere, educație financiară și microfinanțare) promovate de către entitățile de economie socială selectate din Regatul Unit al Marii Britanii permit înțelegerea rolului jucat în procesul de promovare a incluziunii financiare și sociale a membrilor. Remarcăm, totuși, lipsa explicării criteriilor economice și sociale care au condus la evaluarea entităților de economie socială și desemnarea lor ca exemple de bună practică. În lipsa acestor criterii evidențiate și în lucrări anterioare dedicate exemplelor de bună practică identificate în România și în alte state membre (Dragotoiu și alții, 2011; Stănescu și alții, 2013a,b,c,d), tindem să credem că cele două capitole includ mai degrabă prezentări ale unor entități de economie socială funcționale și eficiente la acest moment.

Lucrarea „*Incluziune financiară prin economia socială*” se adresează atât cercetătorilor și cadrelor didactice din mediul academic și universitar, instituțiilor financiare și reprezentanților acestora, decidenților, cât și societății civile, publicului larg, omului simplu care caută soluții de ieșire din supraîndatorare. În contextul în care România se confruntă cu probleme de excluziune financiară, supraîndatorare și sărăcie, lucrarea de față contribuie la inițierea unor dezbateri publice privind necesitatea adoptării unui sistem financiar incluziv, în care furnizorii de servicii financiare din domeniul economiei sociale să reușească să joace un rol decisiv.

BIBLIOGRAFIE

- Barna, C., Vameșu, A., (coord.), *Incluziune financiară prin economia socială*, București, Editura Wolters Kluwer, 2015.
- Dragotoiu, A., Marinoiu, A., Stănescu, S. M., (coord.), Vasile, V., Veșan, M., Gatman, A., Bussi, P., Dupres A., *Solidaritatea, o nouă sursă de putere economică. Bune practici din economia socială*, București, Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, 2011.
- Stănescu, S. M., Dragotoiu, A., Marinoiu, A., (coord.), Bussi, P., Capătă, D., Cherecheș, F., Derscanu, I., Grigoraș, V., Neaguț, D., Osmalsky, N., Vasile, V., Salvatore, V., Claudio, V., Veșan, M., Constant, J., *Raport de cercetare privind economia socială în România din perspectivă europeană comparată*, București, Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, 2010.
- Stănescu, S. M., (coord.), Asiminei, R., Rusu, O., Virjan, D., *Profit pentru oameni – raport de deschidere în cadrul proiectului Modelul Economiei Sociale în România*, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare România, 2012.
- Stănescu, S. M., (coord.), Alexandrescu, A., Bojincă, M., Ermu, S., Rădulescu, L., *Modele de întreprinderi sociale pentru persoane de etnie romă*, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare România, 2013a.
- Stănescu, S. M., (coord.), Rădulescu, L., Alexandrescu, A., Bojincă, M., Ermu, S., *Modele de întreprinderi sociale pentru beneficiari de venit minim garantat*, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare România, 2013b.

- Stănescu, S. M., (coord.), Bojincă, M., Alexandrescu, A., Ernu, S., Rădulescu, L., *Modele de întreprinderi sociale pentru tineri peste 18 ani care părăsesc sistemul de protecție a copilului*, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare România, 2013c.
- Stănescu, S. M., (coord.), Ernu, S., Alexandrescu, A., Bojincă, M., Rădulescu, L., *Modele de întreprinderi sociale pentru persoane cu dizabilități*, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare România, 2013d.
- Stănescu, S. M., (coord.), Asiminei, R., Virjan, D., *Raport de recomandări al economiei sociale. România 2013*, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare România, 2013.
<http://www.uncar.ro/Icar/prezentare.aspx>.

Simona Maria Stănescu